

Bezinning

Vanuit het Ministerie van Financiën in het centrum van Den Haag is het zo'n tien minuten fietsen tot aan ons trotse bolwerk van rekenmeesters in Scheveningen. De tocht gaat langs groene paden en statige lanen, langs Madurodam – als voorproefje van kundige modelbouw – en door de Scheveningse Bosjes. Beschut en ietwat verscholen wacht daar een deftig, krommend laantje, gepleveid met keurige klinkertjes. Een oase van rust. En daar, op nummer 14, staat een roodstenen pand met een enigszins vervallen bordje in de voortuin: 'CPB'. Laura van Geest, de nieuwe directeur, is aan het goede adres.

De rust is natuurlijk bedrieglijk. De wondere wereld van de rekenmeesters is er een van theoretiseren, modelleren en berekenen; van regelmatigheden en geaggregeerde grootheden. Maar die wereld is de afgelopen jaren verstoord door onverwachte gebeurtenissen en onregelmatigheden. De rekenmodellen en macrotheorieën kraken als nooit tevoren onder het gewicht van verkeerde voorspellingen. En voor de nieuwe directeur is het zaak zich hierop te bezinnen.

Inzicht en wijze raad vindt ze alvast bij haar voorganger. Uitgerekend in zijn laatste CPB-discussie paper behandelt Coen Teulings (met Jasper Lukkezen) belangrijke vraagstukken aangaande verbanden, schokken, modellen en beleidsreacties waarvan een rekenmeester begrip zou moeten hebben. Het startpunt van de paper is het zoeken naar betrouwbare voorspellingen in een verband dat sterk ter discussie staat; dat tussen werkloosheid en productie. Kort gezegd bewegen deze grootheden in tegengestelde richting, waarbij de leerboeken ons wijzen op een verhouding van één staat tot drie. Decennialang bleek deze zogenaamde Wet van Okun zo ongeveer te kloppen voor Nederland, maar in 2009 en 2010 viel het verband weg. De werkloosheid reageerde nauwelijks op zeldzaam grote productiedalingen, wat ook voor het CPB onvoorzien was. Nederlandse economen spraken al van het einde van de Wet van Okun en – hoewel de recente werkloosheidsrecords het verband herstelden – de conclusie moet zijn dat het exacte verband tussen werkloosheid en productie zich lastig laat voorspellen. Niettemin laat Teulings zien dat juist een simpel model waarin het verband tussen productie en werkloosheid centraal staat, deze grootheden beter voorspelt dan de ingewikkelde structuurmodellen waar het CPB nu mee werkt.

Een simpel model lijkt een goede raad, ook al omdat het

GELIJN WERNER

Eindreducteur ESB
g.werner@sdu.nl

permanente van tijdelijke economische schokken weet te onderscheiden. Teulings veronderstelt dat werkloosheid minder op productieschokken reageert wanneer een schok permanent is. Het argument is dat er dan minder ruimte is voor werkloosheidsdaling en dus voor groeiherstel. Het karakter van een schok is belangrijk omdat het bepaalt of een beleidsreactie gepast is: bij een permanente schok zijn ombuigingen onvermijdelijk maar bij een tijdelijke schok zijn deze juist ongewenst omdat ze productie en werkloosheid onnodig lang bij hun trendniveau vandaan houden. Een simpel model helpt het planbureau dus ook beter advise-

ren. Tot slot is er een pragmatische reden om rigoureuus te breken met de ingewikkelde en bewerkelijke macromodellen waar het CPB bekend om staat: korting op het budget van het CPB en daarmee op de schaarse mankracht die de modellen moeten bouwen en doorrekenen.

Maar de paper van Teulings raakt ook in een ander opzicht aan de rol van CPB-directeur. Met dank voor de goede raad, is het de vraag in hoeverre een CPB-directeur een raadgever moet zijn. De stellingen in de paper over begrotingsbeleid zijn onderbouwd, maar niet van een theoretische grondslag voorzien. Dit is een bewuste keuze geweest, gezien de theoretische discussies die volop woeden nu de crisis uitwijst hoe weinig we eigenlijk weten over de werking van grote verbanden, waarvan die tussen werkloosheid en productie slechts een voorbeeld is. Toch zijn de discussiepunten voor een discussie paper wel erg scherp gesteld en ook uit te leggen als stellige beleidsaanbevelingen, waarbij stevast de voorkeur voor minder ombuigen doorklinkt. Een dilemma voor Van Geest is om te bepalen of zij net zoveel kleur zal geven aan de functie als haar voorganger.

En hoe wetenschappelijk moet een CPB-directeur zijn? In het SER-magazine van afgelopen maand viel te lezen dat Coen Teulings zichzelf liefst vervangen zag worden door een hoogleraar economie. Dat is niet gebeurd, maar de vraag is hoe erg dat is. Er is veel gesproken over de afstand van de nieuwe directeur tot de ambtelijke en politieke macht, die slechts tien minuten fietsen is, maar ook pas net verleden tijd. Maar misschien is de afstand tot de wetenschap, juist nu, ook belangrijk. Misschien is het nu niet zo gek om een bewindsvoerder te hebben die wel een kritische onafhankelijke geest heeft, maar geen innige band met een wetenschap die het ook even niet precies weet. Bezinning behoeft afstand.

De redactie van *ESB* wenst Laura van Geest veel succes.

De auteur heeft verklaard dit artikel alleen te publiceren in ESB en niet elders te publiceren in wat voor medium dan ook. Het is wel toegestaan om het artikel voor eigen gebruik en voor publicatie op een intranet van de werkgever van de auteur aan te wenden.